

Een LGO-leerplan voor VSO-uitstroomprofiel **Arbeidsmarktgericht**

Hulpmiddel voor het gestructureerd ontwikkelen van een leerplan voor de leergebiedoverstijgende doelen in het vso

Thema: Leren taken uitvoeren

VOORBEREIDINGSFASE

Stappen	LGO kerndoelen	Concretisering
<p>Heeft u de volgende stappen doorlopen?</p> <p>Stap 1. Informeren, draagvlak creëren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team kent de kerndoelen. Het team heeft goed in beeld hoe de eigen school aan de LGO doelen werkt. Het team erkent de noodzaak om (sommige) LGO kerndoelen (beter) herkenbaar in het onderwijsaanbod op te nemen. <p>Stap 2. Uitgangspunten formuleren:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team bepaalt of er wordt gekozen voor een uitstroomspecifieke uitwerking of een meer gemeenschappelijke uitwerking. Het team bepaalt voor elk van de transitiedomeinen (vervolgonderwijs, werk, wonen, vrije tijd en burgerschap) of er wordt gekozen voor een uitstroomspecifieke uitwerking of een meer gemeenschappelijke uitwerking. <p>Stap 3. Verantwoordelijkheden benoemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Het team heeft een visie op de plaats van de LGO doelen en de verschillende transitiedomeinen in het totaal van doelen en activiteiten in de school. Het team kiest voor elk LGO thema en voor elk transitiedomein voor een vorm van programmering. Het management legt afspraken vast in het schoolplan en jaarrooster. 	<p>5. De leerling leert zich redzaam en weerbaar te gedragen bij de uitvoering van dagelijkse activiteiten.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Redzaamheid ontwikkelen ten aanzien van persoonlijke verzorging, wonen, vrije tijd en mobiliteit. Geloven in jezelf (empowerment). Opkomen voor jezelf. Omgaan met hulp van anderen. Omgaan met (technologische) hulpmiddelen en aanpassingen. Het verder optimaliseren en geïntegreerd gebruiken van de zintuiglijke en motorische mogelijkheden. Het ontwikkelen van de regiefunctie.
	<p>6. De leerling leert op doelgerichte, planmatige en methodische wijze taken en activiteiten uit te voeren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Vaardigheden op het gebied van taal, rekenen en ICT toepassen. Volgens een tijdschema handleiding en/of instructie werken. Eindcontrole op een product uitvoeren. Reflecteren op de uitvoering van de taak en het gebruiken van feedback.
	<p>7. De leerling leert samen te werken aan een taak of activiteit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sociale en communicatieve vaardigheden ontwikkelen en toepassen. Overleggen bij het plannen en taken verdelen. Raadplegen van anderen tijdens de uitvoering van taken. Reflecteren op sociale interacties tussen mensen. Reflecteren op de eigen rol in de samenwerking.

PLANNINGSFASE

Stap 4: Fasering en positionering van leerinhouden

<p>Welke leerdoelen passen bij de verschillende fasen van de leerroute?</p>	<p>Bepaal welke inhoudelijke focus past bij verschillende onderwijsfasen/leerjaren.</p> <p>Denk daarbij aan: In fase 1 en 2 wordt gewerkt aan het stagegeschied maken van de leerlingen. Zorg vooraf dat de leerling goed in beeld is gebracht en dat duidelijk is wat je wilt bereiken en hoe je dat kunt toetsen.</p> <p>Fase 1: Plan opdrachten voor de LGO- doelen in de context van leren en van praktische opdrachten en excursies met betrekking tot wonen, werken, vrije tijd en burgerschap. Maak keuzes voor fasering niveaus en onderwerpen.</p> <p>Fase 2: Plan opdrachten met betrekking tot oriënterende (snuffel)stages en schoolinterne stages. Plan opdrachten binnen de context van wonen, vrije tijd en burgerschap. Maak keuzes voor fasering niveaus en onderwerpen.</p> <p>Fase 3: Plan opdrachten voor deze doelen binnen de context van arbeidsvoorbereidende stages en plaatsingsstages.</p> <p>De moeilijkheid van stage-opdrachten kan beïnvloed worden door te variëren in:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gevraagde kennis en vaardigheden makkelijker of moeilijker te maken. De opdracht enkelvoudig of samengesteld aan te bieden. De situatie complexer te maken. <p>De leerdoelen nemen per fase toe in complexiteit. De context wordt steeds realistischer. De leerdoelen worden conform de leerlijnen en de individuele mogelijkheden opgesteld en bijgesteld.</p> <p>Geef binnen een groepsplan de groepsdoelen weer.</p> <p>Leg met de leerling aan de hand van een portfolio de bereikte doelen vast.</p>	<p>Voorbeeld:</p> <p>Leerlingen hebben een interne stage voor onder andere het schoonmaken. Onder leiding van een assistent maken zij ruimtes schoon, leren materialen en mogelijkheden hiervan kennen. Met een zelfgemaakte scoringslijst wordt bijgehouden hoe en wat de leerlingen presteren op gebied van de taakuitvoering. Deze uitkomsten zijn leidend voor de volgende fase, de externe stages. Afhankelijk van onder andere deze uitkomsten worden leerlingen geadviseerd welke stagemogelijkheden zij krijgen aangeboden en welke taken ze verder moeten oefenen binnen hun stage.</p>
<p>Hoe passen de doelen bij de rest van het onderwijs?</p>	<p>Geef aan hoe de inhouden gekoppeld worden aan de visie en uitgangspunten van de school.</p> <p>Maak een keuze uit:</p> <p>1. LGO-doelen in combinatie met andere kerndoelen bij:</p> <ul style="list-style-type: none"> mentorlessen algemeen vormende lessen vaklessen persoonlijke verzorging natuur en techniek houtbewerking burgerschapsvorming themalessen schoolreizen invulling pauzes. 	<p>Voorbeeld:</p> <p>Veilig en doelmatig omgaan met materialen is onderdeel van lessen techniek op een school voor vso. Materialen, mogelijkheden voor gebruik, vervangende producten en de gevaren in de omgang met het materiaal worden in elke les behandeld. Kennis met betrekking tot hiertoe wordt getoetst en vastgelegd in het portfolio.</p>

2. **Integreer LGO-doelen**
als vast onderdeel van elke les.
3. **LGO-doelen zijn onderdeel**
van portfoliogesprekken, stages en stagegesprekken. Ondersteun gesprekken visueel.
4. **Doel en planning**
LGO doelen worden opgenomen in de individuele planning en ook in het groepsplan.

Stap 5: Programmering van leeractiviteiten, didactiek en leeromgeving

Wat zijn geschikte werkvormen om de leerdoelen te bereiken?

Bepaal leeractiviteiten en didactiek die passen bij de inhoudelijke leerdoelen.

Denk hierbij aan:

Het inzetten van meerdere werkvormen

De verschillende werkvormen dienen een motiverende werking te hebben.

Zowel, in, om, als buiten de school zijn er diverse aanknopingspunten te vinden voor het leren taken uitvoeren, bijvoorbeeld:

- praktijk- en ervaringsopdrachten
- excursies, (gezamenlijke of individuele, interne of externe)
- stages, praktische opdrachten
- themaweek
- modules
- workshops.

Een vaste structuur hanteren bij het uitvoeren van taken

Gebruik een vaste structurering van de uit te voeren taken, bijvoorbeeld:

- Voorbereiden (wat weet ik al, stappenplannen maken, eventueel taak-kaarten samenstellen en bespreken, verzamelen, organiseren).
- Uitvoeren (samenwerken).
- Terugblikken (reflecteren, wat heb je geleerd).
- Hoe doe ik die taak de volgende keer met de kennis van nu.

Het opbouwen van zelfstandigheid

- Een opbouw in complexiteit en zelfstandigheid van de taken gedurende de gehele leerroute. De taken stimuleren de leerling in het nemen van eigen verantwoordelijkheid (binnen de mogelijkheden van de leerling).
- Afbouw van ondersteuning door minder ondersteuning of meer wisselende begeleiders.

Het inzetten van mentorbegeleiding en stagebegeleiding

Gericht op bewustwording van de eigen leervragen, en op het omzetten van deze leervragen in passende acties.

Het betrekken van ouders

Het is belangrijk om ouders te informeren en te betrekken bij het leerproces van hun kind.

Voorbeeld:

Tijdens het organiseren van een uitvoering als eindproduct van de dramalessen komen doelen aan de orde als overleggen bij plannen en taken verdelen. In de dramalessen zelf zijn vaardigheden geoefend als geloven in jezelf, opkomen voor jezelf.

Doorkijkjes?

[School in Beeld: VSO afdeling de Meerklank op de Slotlaan - YouTube](#)

Wat zijn geschikte leeromgevingen?

Beslis hoe de leeromgeving eruit moet komen te zien om aan te sluiten bij de inhoud en mogelijkheden van school en leerling.

Baseer de keuze op de volgende principes met betrekking tot leeromgevingen:

Algemeen:

- Het leren kan in school, om school en buitenschool.
- Er zijn voldoende materialen.
- De leeromgeving is veilig.
- Er zijn handleidingen ondersteund met pictogrammen, aangepast aan het niveau van de leerlingen.
- Er is een veilig klimaat.
- Er zijn duidelijke afspraken over het gebruik van de omgeving.
- Er zijn protocollen over de omgang met elkaar, voor leerkrachten en assistenten.
- De leeromgeving is inspirerend en biedt kans voor de leerling om zelf aan de slag te gaan.
- De leeromgeving stimuleert de zelfstandigheid door overzichtelijkheid, routes, afspraken.

In school:

- De ruimtes zijn flexibel en multifunctioneel.
- Er zijn lokalen waar leerlingen kunnen oefenen in het uitvoeren van taken.
- Er zijn realistische oefenplekken.

Bij oriënterende/interne stages:

- De omgeving is veilig.
- De omgeving is overzichtelijk.
- De omgeving is betrouwbaar.
- De omgeving is aangepast aan de mogelijkheden van de leerling (tijd, plaats, opdracht, begeleiding).
- Er is voldoende toezicht.
- Er is voldoende begeleiding.

Buiten school:

De stageplek past bij het uitstroomperspectief van de leerling, zowel met betrekking tot het uitstroomniveau als ook de voorkeur voor een branche of sector.

Voorbeeld:

Veiligheid is belangrijk: de meeste scholen zorgen voor een noodknop bij bepaalde gevaarlijke machines en afspraken wie welke machines mogen bedienen en onder welke voorwaarden.

Een aantal scholen hebben een restaurant en keuken realistisch ingericht met apparatuur en werkwijze zoals gebruikelijk in de doorsnee restaurants. Deze keukens worden gebruikt om de leerlingen voor te bereiden op horeca en op vrije tijdsbesteding.

Voorbeeld:

Pro Almere heeft een deel van de school ingericht als woonhuis, met een slaapkamer, woonkamer met keuken, een wasruimte en een hal. In dit woonhuis worden lessen huishouding gegeven maar ook worden ze gebruikt om aan doelen voor vrije tijd te werken. Ook worden ze gebruikt als interne stage, bijvoorbeeld de schoonmaakstage.

Voorbeeld:

Een leerling scoorde onvoldoende op zijn stageplek. Hij voerde niets uit en kletste met iedereen. Hij moest zeer diverse opdrachten uitvoeren. Het hielp hem enorm om eenvoudige en overzichtelijke taken te krijgen, één voor één, met een duidelijk begin en einde en beschreven in een stappenplan, waarbij ook de tijd en plaats werd aangegeven.

Stap 6: Kiezen van passende leermiddelen

Wat zijn geschikte leermiddelen?

Inventariseer welke leermiddelen aansluiten bij de uitgangspunten.

Er is een [inventarisatie](#) van leermiddelen beschikbaar die op verschillende categorieën is te doorzoeken.

Stap 7: Benoemen van werkwijze van beoordeling

Op welke wijze worden de leerresultaten inzichtelijk gemaakt?

Geef aan hoe je de ontwikkeling van de leerling zichtbaar maakt.

Ga eerst na: in hoeverre en in welke context wilt u het leren taken uitvoeren beoordelen, vanuit welke visie en met welk doel wilt u dat doen. Daarbij is belangrijk te beseffen dat het niet gaat om de beoordeling van de inhoud van de taak of de kwaliteit van het resultaat, maar het vaststellen van de aangegeven beoogde competenties in het overstijgende leren van taken uitvoeren.

Welke beoordelingsvormen zijn daarvoor geschikt?

In het algemeen is het de bedoeling om vast te stellen of leerlingen na het volgen van een programma (of een specifiek aanbod) ook werkelijk competentier zijn geworden. Er zijn echter geen formele criteria vastgelegd voor de competenties op de leergebiedoverstijgende thema's en daarmee ook niet hoe dat kan worden getoetst.

De school stelt daar zelf een werkwijze voor vast. Daarbij is het belangrijk hier met het gehele team gezamenlijk een lijn in te trekken:

- Over welke competenties gaat het in dit uitstroomprofiel (met prioriteiten in het licht van toekomstperspectieven).
- Ontwikkelen van een gelijke manier van kijken daarnaar (tussen verschillende betrokken docenten en door de leerjaren of onderwijsfasen heen).
- Het vastleggen van competenties (met name in ontwikkelingsvolgmodel, portfolio, transitiedocument).

Vaak zal de observerende en beoordelende blik van de leerkracht gekleurd worden door het gebruikte instrumentarium. De beoogde onderwijsopbrengst en het vaststellen van resultaat is logischerwijze met elkaar verbonden. Daarom zal dit van meet af aan in de planning aandacht vragen en niet pas achteraf.

Klik [hier](#) voor verdere aanwijzingen voor deze stap en verwijzingen naar bruikbare informatie en instrumentarium.

REALISATIEFASE

Stap 8: Uitvoeren van leeractiviteiten en beoordeling

- a. De betrokkenen voeren leeractiviteiten uit voor alle lgo thema 's in de betreffende uitstroomprofielen.
- b. Het management volgt (of laat dat doen) op systematische wijze de voortgang van de implementatie en heeft daartoe een werk- en overlegstructuur ingericht.

Het programma wordt uitgevoerd gedurende de periode van bijvoorbeeld één schooljaar (de school kan er natuurlijk ook voor kiezen om gedurende een kortere periode "proef te draaien"). Dit schooljaar wordt gebruikt om de kwaliteit en het effect van het programma te toetsen. Vragen die daarbij kunnen worden gesteld zijn bijvoorbeeld:

- Is het programma 'aan de maat' van onze leerlingen?
- Welke meetbare effecten sorteert het programma?
- Voorziet het programma in een algemene behoefte? Zijn aanpassingen noodzakelijk in inhoud en/of in tijd?
- Wordt het programma op de beoogde wijze uitgevoerd?

EVALUATIEFASE

Stap 9: Vastleggen van evaluatiedata

- a. Het management legt vast op welke wijze, wanneer en op basis van welke criteria/prestatie indicatoren wordt geëvalueerd
 - I. op het niveau van de uitvoering conform gemaakte afspraken;
 - II. op het niveau van waardering van de betrokkenen;
 - III. op het niveau van leeropbrengsten.
- b. Het management vraagt waar nodig adviezen om het programma in zijn totaliteit te verbeteren.
- c. Het management besluit tot het vastleggen van (onderdelen van) het programma dan wel tot hernieuwde planning.

BORGINGSFASE

Stap 10: Borging in plannen, in handelen en in roosters

- a. Het management legt in afspraken met het team vast op welke wijze de herkenbaarheid van de leergebied overstijgende doelen is terug te zien in het handelen van elk teamlid.
- b. Het management legt afspraken vast in het schoolplan (eventueel het jaarplan/managementovereenkomsten) en in de roosters.
- c. Alle betrokken medewerkers verwerken de gemeenschappelijke leeractiviteiten met betrekking tot de leergebied overstijgende kerndoelen in groepsplannen.
- d. Speciale, geïntensiveerde begeleiding met betrekking tot de leergebied overstijgende kerndoelen worden voor individuele leerlingen vastgelegd in een handelingsplan.

